

УДК 3.354

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-17](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-17)

Сергій ПАРХОМЕНКО

аспірант, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, вул. Антона Цедіка, 20, Київ, Україна, 03057
ORCID: 0000-0003-1664-7530

Sergiy PARKHOMENKO

Postgraduate Student, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Anton Tsedik street, 20, Kyiv, Ukraine, 03057
ORCID: 0000-0003-1664-7530

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ ФУНКЦІЇ ГАРАНТА ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ У ПЕРШІ ДНІ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ (24.02-28.02.2022 РОКУ)

IMPLEMENTATION BY THE PRESIDENT OF UKRAINE OF THE FUNCTION OF THE GUARANTOR OF THE STATE SOVEREIGNTY AND TERRITORIAL INTEGRITY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE MANAGEMENT OF THE SPHERE OF STATE DEFENSE IN THE FIRST DAYS OF THE LARGE-SCALE RUSSIAN MILITARY AGGRESSION (FEBRUARY 24-28, 2022)

У статті аналізуються організаційно-правові аспекти реалізації функції Президента України як гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України в контексті управління сферою оборони держави у перші дні (24.02-28.02.2022 р.) широкомасштабної російської військової агресії. Хронологічні межі досліджуваного періоду визначаються стратегічною важливістю часу, відведеного для максимального оперативного прийняття владних рішень як запоруки збереження української держави. Повноваження Президента України як гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України в умовах військової агресії реалізуються через видання указів і розпоряджень, аналіз яких засвідчив оперативність прийняття главою держави стратегічних рішень та їх комплексний організаційно-нормативний характер, що дозволило максимально швидко мобілізувати усі ресурси на оборону країни і відсіч російської агресії. Вже 24 лютого було видано укази про введення воєнного стану, загальну мобілізацію, використання Збройних Сил України та інших військових формувань, утворення військових адміністрацій і Ставки Верховного Головнокомандувача, про фінансове забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану, введено в дію план оборони України та Зведений план територіальної оборони України. Аналіз виданих Президентом України 24 лютого 2022 р. актів дозволяє виділити дві пари дублюючих указів № 65/2022 та № 69/2022 і № 66/2022 та № 71/2022, в яких укази № 65 і № 66 набували чинності разом із прийняттям Верховною Радою України відповідних законів (що відбулось 3 березня 2022 р.), а укази № 69/2022 і № 71/2022 вступали в дію одразу після їх підписання. У двох останніх Президент України В. Зеленський посилався на свій конституційний статус гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України. Прийняття цих пар дублюючих указів дозволило виконати подвійне завдання: дотриматись законодавчо закріпленого порядку затвердження указів правовими актами вищого порядку – прийняттям Верховною Радою України законів, за якими вони набули юридичну силу, і водночас оперативно реагувати на військову агресію: негайно розпочати загальну мобілізацію для комплектування і формування нових підрозділів і розгортати ЗСУ та інші військові формування для відсічі збройній агресії російської федерації проти України.

Ключові слова: Президент України, повноваження, управління, оборона, російська агресія.

The article is devoted to analysis of the organizational and legal aspects of the implementation of the function of the President of Ukraine as the guarantor of the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine in the context of managing of state defense sphere in the first days (February 24-28, 2022) of large-scale Russian military aggression. The chronological limits of the studied period are determined by the strategic importance of the time allocated for the most prompt decision-making by authorities as a guarantee of the preservation of the Ukrainian state. The powers of the President of Ukraine as the guarantor of the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine in the conditions of military aggression are exercised through the issuance of decrees and orders, the analysis of which proved the effectiveness of the head of state in making strategic decisions and their complex organizational and regulatory nature, which made it possible to mobilize all resources for the defense of the country as quickly as possible and repulse of Russian aggression. Already on February 24, decrees were issued on the introduction of martial law, general mobilization, the use of the Armed Forces of Ukraine and other military

formations, the formation of military administrations and the Headquarters of the Supreme Commander-in-Chief, on the financial support of the functioning of the state in conditions of martial law, the defense plan of Ukraine and the Consolidated Plan were put into effect territorial defense of Ukraine. The analysis of acts issued by the President of Ukraine on February 24, 2022 allows us to single out two pairs of duplicate decrees No. 65/2022 and No. 69/2022 and No. 66/2022 and No. 71/2022, in which Decrees No. 65/2022 and No. 66/2022 entered into force together with the adoption of the relevant laws by the Verkhovna Rada of Ukraine (which took place on 3 March 2022), and decrees No. 69/2022 and No. 71/2022 entered into force immediately after their signing. In the last two, the President of Ukraine V. Zelensky referred to his constitutional status as the guarantor of the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine. The adoption of these pairs of duplicated decrees made it possible to fulfill a double task: to comply with the legally established procedure for the approval of decrees by legal acts of a higher order – the adoption by the Verkhovna Rada of Ukraine of the laws under which they acquired legal force, and at the same time to respond promptly to military aggression: to immediately begin a general mobilization for manning and formation new units and deploy the Armed Forces of Ukraine and other military formations to repel the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine.

Key words: President of Ukraine, powers, management, defense, Russian aggression.

Постановка проблеми. Початок повномасштабної військової агресії РФ проти України перевів із теоретичної у практичну площину питання реалізації Президентом України функції гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України в сфері оборони. Повноваження Президента України як головного суб'єкта управління усією сферою оборони держави не зводяться лише до його повноважень як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, їх реалізація набуває глобального масштабу, поглинаючи інші конституційні повноваження глави держави, підпорядковуючи їх завданням відсічі агресору. Організаційно-правові аспекти управлінських рішень Президента України, зафіксованих в указах і розпорядженнях, які перетворювались на практику відсічі збройній агресії РФ, стануть об'єктом численних наукових досліджень не тільки у майбутньому, вони потребують наукового осмислення вже зараз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми статті. За останні роки в українській науці сформувався корпус наукових досліджень Інституту Президента України в системі державного управління національної безпеки України (Головко О. С. [1], Гончаренко Г. А. [2], Доронін І. [3], Красногор О. [18], Сазонов В. [21], Семенченко А. [22], Ситник Г.П. [23]).

Висвітлення повноважень Президента як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, зокрема у сфері оборони (у т.ч. у статусі Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України), міститься в публікаціях Ковбана А.В. [14], Коропатніка І.М. [16], Мельника С. М. [19], Остапенка А.І. [16], Пашинського В. Й. [20].

Однак, з початком широкомасштабної збройної агресії РФ 24.02.2022 року означена проблематика переміщується у площину наукового осмислення практичної реалізації Президентом України конституційних повноважень як гаранта державного суверенітету

і територіальної цілісності України. Втім у тих, на даний момент одиночних, публікаціях (Котляренко О.П. [17], Топольницький В. В. [24], Остапенко А. І. [24]), які вийшли після цієї трагічної дати, даний аспект державного управління, що здійснюється Президентом України, не розглядається.

Мета статті: проаналізувати реалізацію Президентом України функції гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України в контексті державного управління сферою оборони у перші дні широкомасштабної російської військової агресії 24.02-28.02.2022 р. Хронологічні рамки досліджуваного періоду визначаються стратегічною важливістю часу, відведеного для максимально оперативного прийняття владних рішень як запоруки збереження української держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повноваження Президента України у сфері забезпечення національної безпеки і оборони посідають основне місце у функціях і компетенціях глави держави. В умовах широкомасштабної російської агресії в Україні на перший план висувається функція керування усією сферою державного управління обороною, яка в умовах війни становить серцевину забезпечення національної безпеки в цілому. У такий час як ніколи необхідна «концентрація і єдність влади, єдиний центр координації діяльності всіх гілок державної влади, життєво необхідне максимально оперативне прийняття владних рішень» [1, с. 237].

Повноваження Президента України прописано у Розділі V Конституції України та деталізовано у низці законів.

Стаття 102 Конституції України визначає статус Президента України:

Президент України є главою держави і виступає від її імені.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Повноваження Президента розкриваються у частині першій ст.106 Конституції, в якій безпосередньо до функції державного управління в сфері оборони відносяться пп. 17-20.

Президент України:

17) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

18) очолює Раду національної безпеки і оборони України;

19) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

20) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України

Дотичними є повноваження, прописані у пп. 24, 25 цієї ж статті:

24) присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;

25) нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними [15].

Повноваження Президента України у сфері державного управління сектором безпеки і оборони визначено також у Законі України «Про національну безпеку України» [8], а у сфері власне оборони конкретизовано в законах України «Про оборону України» [9], «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [7], «Про Збройні Сили України» [6], «Про правовий режим воєнного стану» [11], «Про основи національного спротиву» [10], «Про Раду національної безпеки і оборони України» [12].

Повноваження, визначені цими законами, були реалізовані Президентом України В.Зеленським через укази і розпорядження. Так за перше півріччя відсічі російської агресії – з 24 лютого по 24 серпня 2022 року – Президентом України було видано 551 указ: за п'ять днів лютого -19, березень – 116, квітень – 94, травень -89, червень – 81, липень – 82 і за 24 дні серпня – 70.

Відповідно до повноважень Президента України у сфері оборони країни ці укази можна розподілити на три основні категорії: укази інституційного характеру, укази з кадрових питань, укази про відзначення нагородами і присвоєння почесних звань. Крім

того, було також видано кілька указів, які не оприлюднювались, через що про надання/позбавлення громадянства України, через що на даний момент не можливо визначити їх кваліфікаційну приналежність.

Вже о 5-30 ранку 24 лютого 2022 року, тобто менше ніж за годину від початку масштабного військового вторгнення РФ в Україну, було видано Указ Президента України В. Зеленського № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [25]. У ньому реалізовувались повноваження Президента України, визначені п.20 частини першої статті 106 Конституції України та Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Указом в Україні вводився воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.

Указ набував чинності одночасно із набуттям чинності закону про його затвердження, який приймався Верховною радою України. У той же день Указ № 64/2022 було затверджено Законом № 2102-IX, який прийняла Верховна Рада України [4].

Другим указом від 24 лютого став Указ Президента України № 65/2022 «Про загальну мобілізацію» [28]. Мобілізація оголошувалась у всіх 24 областях та місті Києві протягом 90 днів з дня набрання чинності Указу.

Указ Президента України № 65/2022 також підлягав затвердженню ВРУ. Це передбачалось п.31 частини першої статті 85 Конституції України та ст.10 і ст.11 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [7]. Однак, попри те, що нормою п.31 частини першої статті 85 Конституції України і статті 10 згаданого закону Верховній Раді на затвердження указу відводиться два дні з моменту звернення Президента України, затвердження відбулось лише 3 березня 2022 р. прийняттям закону № 2105-IX [5], після чого Указ № 65/2022 р. набув чинності.

Усього ж 24 лютого Президентом України В. Зеленським було видано 9 указів. Усі вони реалізовували повноваження Президента України релевантно до функції державного управління в сфері оборони.

Так, 24 лютого 2022 р. Президентом України було видано: Указ № 66/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» [26], Указ № 67/2022 Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» [30], Указ № 68/2022 Про утворення військових адміністрацій [33], Указ № 69/2022 «Про загальну мобілізацію» [29], Указ № 70/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від

24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України» [31], Указ № 71/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» [27], Указ № 72/2022 «Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача» [34].

Указ Президента України № 66/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» реалізовував повноваження Президента, передбачені Конституцією України і Законом України «Про оборону України» і набував чинності одночасно із прийняттям Верховною Радою України відповідного закону (№ 2106-IX [13]), що відбулось 3 березня 2022 р.

Указ Президента України № 67/2022 «Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» вступав в дію з дня його підписання.

Також із дня підписання набував чинності Указ Президента України № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій», яким створювались військові обласні адміністрації в усіх 24 областях України та Київська міська військова адміністрація. Указом реалізовувались повноваження Президента України, передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

З 24 лютого набував чинності і Указ Президента України № 70/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України».

Виданий на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року та у відповідності до Закону України «Про оборону України» Указ № 72/2022 «Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача» за умовчанням вступав в дію того ж 24 лютого.

Слід звернути увагу на два укази про загальну мобілізацію: Указ Президента України № 65/2022 і Указ Президента України № 69/2022. Видані в один день, вони відрізнялися кінцевим формулюванням: у той час як Указ № 65 набирав чинності після його затвердження Верховною Радою України (що відбулося лише 3 березня 2022 р.), Указ № 69/2022 такої формули не містив і за умовчанням вступав в дію одразу після підписання. Підставою для Указу № 69/2022, крім пп. 1,17, 20 частини першої статті 106 Конституції України, на які спирався і Указ № 65/2022, виступала частина друга статті 102 Конституції України:

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Дублювалися ще два укази: Указ Президента України № 66/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» і Указ Президента України № 71/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань». Вони також відрізнялись останніми формулюваннями: Указ № 66/2022 набирав чинності одночасно із Законом України «Про схвалення Указу Президента України «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» (закон № 2105-IX було прийнято 3 березня 2022 України), а Указ № 71/2022 набирав чинності з 24 лютого 2022 року і підлягав негайному оголошенню через засоби масової інформації.

Однак, в Указі № 71/2022 зникло посилення на ст.4 Закону України «Про оборону України», якою передбачається подання подібного указу на схвалення чи затвердження Верховній Раді України і посилення на яку присутнє у преамбулі Указу № 66/2022:

«У разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подає його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження...» [9].

Натомість, як і у випадку з Указом № 69/2022 р., додалась відсилка до частини другої статті 102 Конституції України.

Прийняття парних, дубльованих, указів № 65/2022 та № 69/2022 і № 66/2022 та № 71/2022 дозволило виконати подвійне завдання: дотриматись законодавчо закріпленого порядку затвердження указів правовими актами вищого порядку – прийняттям Верховною Радою України законів, за якими вони набули юридичну силу, і водночас оперативно реагувати на військову агресію: негайно розпочати загальну мобілізацію для комплектування і формування нових підрозділів і розгортати ЗСУ та інші військові формування для відсічі збройній агресії російської федерації проти України.

Думається, при дублюванні указів № 65/2022 та № 69/2022 і № 66/2022 та № 71/2022 враховувався досвід не зовсім вдалої спроби введення воєнного стану Президентом П.Порошенком у 2018 році у зв'язку із захопленням ВМС Російської Федерації трьох

військових українських кораблів та їх команд. Попри рішення РНБО, прийняте у ніч з 25 на 26 листопада 2018 року щодо запровадження в Україні воєнного стану строком на 60 днів, виданий 26 листопада 2018 р. Указ Президента України № 393/2018 «Про введення воєнного стану в Україні» набув чинності лише через дві доби – 28 листопада 2018 року.

Подібне зволікання в умовах широкомасштабного російського військового вторгнення було б не просто неприйнятне, воно було смерті подібне. Цього було успішно уникнуто, адже миттєве у введенні в дію Указів Президента України № 69/2022 і № 71/2022 дозволило оперативно проводити дії, спрямовані на відсіч російської агресії. Укази Президента України Зеленського № 69/2022 і № 71/2022, набувши чинності одразу після підписання, діяли до 3 березня 2022 року, коли законами, прийнятими ВР України, були введені в дію укази № 65/2022 і № 66/2022, що заступили місце своїх нормативно-правових «близнюків».

Можливі юридичні колізії із серйозними правовими наслідками через розрив у часі усувались кінцевими формулюваннями законів № 2102- IX і № 2105-IX, якими зазначалось, що закони набирають чинності і застосовуються

з дня фактичного початку воєнних дій у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, розпочатої 24 лютого 2022 року [4; 12].

Укази Президента України В. Зеленського, прийняті 24 лютого 2022 року, засвідчили, що державною владою було зроблено висновки і з гірких уроків 2014 року:

Законодавство України не було готове до врегулювання питання відсічі агресії. Відсутність чіткого нормативно закріпленого алгоритму дій для військових посадових осіб щодо прийняття рішень з питань застосування Збройних Сил у таких ситуаціях, зокрема повноважень Верховного Головнокомандувача України, стала однією з причин втрати часу та території [16, с. 100].

Протягом 25-28 лютого 2022 р. Президентом України було видано 10 указів: три кадрового характеру (№ 73/2022[33], № 77/2022[34], № 80/2022[36]), один інституційного характеру (Указ № 82/2022 «Про тимчасове запровадження безвізового режиму», яким 1 березня 2022 року тимчасово на період

дії воєнного стану до прийняття Президентом України відповідного рішення запроваджувався безвізовий режим в'їзду в Україну для громадян іноземних держав, які бажають вступити до Інтернаціонального легіону оборони України, крім громадян держави, визнаної державою-агресором [38]), три укази (№ 75/2022, № 76/2022, № 81/2022) закритого характеру.

З'явилися перші укази про державне відзначення нагородами за військову доблесть (№ 74/2022 [35], № 78/2022 [37], № 79/2022 [26]), у т.ч. присвоєння звання Героя України (Укази № 74/2022 і № 78/2022).

Висновки і рекомендації. Таким чином, можна однозначно стверджувати, що вже в перші дні і навіть години військової агресії РФ проти України Президент України В. Зеленський в контексті державного управління сферою оборони оперативно реалізовував покладені на нього Конституцією України функції гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України. Про що свідчать проаналізовані укази Президента України, видані у перший день військової агресії з боку РФ, якими державною владою було майже миттєво розпочато життєво необхідні контрдії воєнно-військового характеру: введено воєнний стан, розпочато загальну мобілізацію, визначено характер і надано правову основу використання Збройних Сил України та інших військових формувань, визначено фінансове забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану, утворено військові адміністрації та Ставку Верховного Головнокомандувача, а також введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України».

Організаційно-правовою новацією, яка дозволила не втрачати час і водночас дотриматись літери закону, стало видання Президентом України В. Зеленським указів № 65/2022 та № 69/2022 і № 66/2022 та № 71/2022.

Втім, практика реалізації Президентом України функції гаранта державного суверенітету і територіальної цілісності України в контексті управління сферою оборони держави під час широкомасштабної російської військової агресії потребує подальшого наукового вивчення.

Література:

1. Головка О. С. Інститут президента в системі державного управління національної безпеки України та світу. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00. 05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського

порядку – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», Київ, 2020. – 291 с.

2. Гончаренко Г. А. Повноваження Президента України в управлінні сектором безпеки: організаційно-правовий аспект. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки* № 1. 2020. с. 107-113.

3. Доронін І. Контрольні повноваження Президента України у сфері національної безпеки: проблеми і перспективи. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 95–100.

4. Закон України Про затвердження Указу Президента України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>

5. Закон України Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#Text>

6. Закон України Про Збройні Сили України», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

7. Закон України Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

8. Закон України Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

9. Закон України Про оборону України», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

10. Закон України Про основи національного спротиву», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

11. Закон України Про правовий режим воєнного стану», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

12. Закон України Про Раду національної безпеки і оборони України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Закон України «Про схвалення Указу Президента України «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2106-20#Text>

14. Ковбан А.В. «Повноваження Президента України щодо оголошення війни і укладення миру: національний та міжнародний досвід» // *Інститут Президента України в системі державної влади України. Матеріали наукової конференції. Київ. 17 січня 2014 року.* – К.: ВПЦ «Київський університет». 2014 – с.348-352.

15. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

16. Коропатник І.М., Остапенко А.І. Нормативно-правове закріплення повноважень президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. № 1(74), 2022. с.100-109.

17. Котляренко О.П. Характеристика змісту та обсягу повноважень президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 52-58.

18. Красногор О. Функції та повноваження Президента України. *Наукові праці МАУП. Політичні науки*. 2015. Вип. 45. С. 64–69.

19. Мельник С. М. Повноваження Президента України у сфері військового управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2019. Том 30 (69), № 4. С. 141–145.

20. Пашинський В. Й. Повноваження Президента України у сфері оборони держави. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Том 2, № 6. С. 59–63.

21. Сазонов В. Повноваження Президента України у сфері забезпечення державної безпеки. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. – С. 272-278.

22. Семенченко А. Стратегічне планування у сфері державного управління національною безпекою: монографія. Київ : *Національна академія державного управління при Президентові України*. 2008. – 76 с.

23. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади). – Київ: НАДУ, 2012. – 544 с.

24. Топольницький В. В., Остапенко А. І. Історико-правовий аналіз законодавчого закріплення повноважень Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. – *Право і суспільство*, № 4/2022. С. 54-61.

25. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

26. Указ Президента України № 79/2022 «Про відзначення державними нагородами України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79/2022#Text>

27. Указ Президента України № 66/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66/2022#Text>

28. Указ Президента України № 71/2022 «Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71/2022#Text>

29. Указ Президента України № 65/2022 «Про загальну мобілізацію». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65/2022#Text>
30. Указ Президента України № 69/2022 «Про загальну мобілізацію», URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text>
31. Указ Президента України № 67/2022 «Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2022#Text>
32. Указ Президента України № 70/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70/2022#Text>
33. Указ Президента України № 73/2022 «Про призначення Ю. Лебеда командувачем Національної гвардії України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2022#Text>
34. Указ Президента України № 77/2022 «Про призначення В.Малюка заступником Голови Служби безпеки України». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77/2022#Text>
35. Указ Президента України № 74/2022. «Про присвоєння В.Скакуну звання Герой України» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/2022#Text>.
36. Указ Президента України № 80/2022. «Про присвоєння військових звань» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/2022#Text>.
37. Указ Президента України № 78/2022. «Про присвоєння звання Герой України» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2022#Text>.
38. Указ Президента України № 82/2022 «Про тимчасове запровадження безвізового режиму» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/82/2022#Text>
39. Указ Президента України № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>
40. Указ Президента України № 72/2022 «Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2022#Text>

References:

1. Holovko O. S. (2020) Instytut prezydenta v systemi derzhavnogo upravlinnya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny ta svitu. –Dysertatsiya na здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00. 05 –державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку – PrAT «Vyshchyy navchal'nyy zaklad «Mizhrehional'na akademiya upravlinnya personalom», Kyiv, 2020. – 291 s.
2. Honcharenko H. A. (2020) Povnovazhennya Prezydenta Ukrayiny v upravlinni sektorom bezpeky: orhanizatsiyno-pravovyy aspekt. Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Yurydychni nauky № 1. s. 107-113. [in Ukrainian].
3. Doronin I. (2019) Kontrol'ni povnovazhennya Prezydenta Ukrayiny u sferi natsional'noyi bezpeky: problemy i perspektyvy. Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo. № 2. S. 95–100 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrayiny Pro zatverdzhennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny «Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny Pro zatverdzhennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny «Pro zahal'nu mobilizatsiyu» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#Text> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrayiny Pro Zbroyni Syly Ukrayiny», Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrayiny Pro mobilizatsiyu pidhotovku ta mobilizatsiyu» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrayiny Pro natsional'nu bezpeku Ukrayiny». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrayiny Pro oboronu Ukrayiny», Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrayiny Pro osnovy natsional'noho sprotyvu», Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> [in Ukrainian].
11. Zakon Ukrayiny Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu», Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrayiny Pro Radu natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrayiny «Pro skhvalennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny «Pro vykorystannya Zbroynykh Syl Ukrayiny ta inshykh viys'kovykh formuvan'» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2106-20#Text> [in Ukrainian].
14. Kovban A.V. (2014) «Povnovazhennya Prezydenta Ukrayiny shchodo oholoshennya viyny i ukladennya myru: natsional'nyy ta mizhnarodnyy dosvid» //Instytut Prezydenta Ukrayiny v systemi derzhavnoyi vlady Ukrayiny. Materialy naukovoyi konferentsiyi. Kyiv. 17 sichnya 2014 roku. – K.:VPTS «Kyyivs'kyu universytet». s. 348-352.

15. Konstytutsiya Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
16. Koropatnik I.M., Ostapenko A.I. (2022) Normatyvno-pravove zakriplennya povnovazhen' prezidenta Ukrainy yak Verkhovnoho Holovnokomanduvacha Zbroynykh Syl Ukrainy: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku. Zbirnyk naukovykh prats' Tsentru voyenno-stratehichnykh doslidzhen' Natsional'noho universytetu obrony Ukrainy imeni Ivana Chernyakhovskoho. No 1(74), s.100-109 [in Ukrainian].
17. Kotlyarenko O.P. (2022) Kharakterystyka zmistu ta obsyahu povnovazhen' prezidenta Ukrainy yak Verkhovnoho Holovnokomanduvacha Zbroynykh Syl Ukrainy. Analitychno-porivnyal'ne pravoznavstvo. 2022. № 2. S. 52-58 [in Ukrainian].
18. Krasnohor O. (2015) Funktsiyi ta povnovazhennya Prezidenta Ukrainy. Naukovi pratsi MAUP. Politychni nauky. Vyp. 45. S. 64–69 [in Ukrainian].
19. Mel'nyk S. M. (2019) Povnovazhennya Prezidenta Ukrainy u sferi viys'kovoho upravlinnya. Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: Yurydychni nauky. Tom 30 (69), № 4. S. 141–145 [in Ukrainian].
20. Pashyn's'kyi V. Y. (2017) Povnovazhennya Prezidenta Ukrainy u sferi obrony derzhavy. Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Tom 2, № 6. S. 59–63 [in Ukrainian].
21. Sazonov V. (2013) Povnovazhennya Prezidenta Ukrainy u sferi zabezpechennya derzhavnoyi bezpeky. Visnyk Natsional'noyi akademiyi pravovykh nauk Ukrainy. № 3. – S. 272-278 [in Ukrainian].
22. Semenchenko A. (2008) Stratehichne planuvannya u sferi derzhavnoho upravlinnya natsional'noyi bezpekoyu: monohrafiya. Kyiv : Natsional'na akademiya derzhavnoho upravlinnya pry Prezidentovi Ukrainy. – 76 c. [in Ukrainian].
23. Sytnyk H.P. (2012) Derzhavne upravlinnya u sferi natsional'noyi bezpeky (kontseptual'ni ta orhanizatsiyno-pravovi zasady). – Kyiv: NADU, 544 s. [in Ukrainian].
24. Topol'nits'kyi V. V., Ostapenko A. I. (2022) Istoryko-pravovyy analiz zakonodavchoho zakriplennya povnovazhen' Verkhovnoho Holovnokomanduvacha Zbroynykh Syl Ukrainy. – Pravo i suspil'stvo – № 4. s. 54-61 [in Ukrainian].
25. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 64/2022 «Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukraini» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].
26. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 79/2022 «Pro vidznachennya derzhavnymy nahorodamy Ukrainy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79/2022#Text> [in Ukrainian].
27. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 66/2022 «Pro vykorystannya Zbroynykh Syl Ukrainy ta inshykh viys'kovykh formuvan'» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66/2022#Text> [in Ukrainian].
28. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 71/2022 «Pro vykorystannya Zbroynykh Syl Ukrainy ta inshykh viys'kovykh formuvan'» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71/2022#Text> [in Ukrainian].
29. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 65/2022 «Pro zahal'nu mobilizatsiyu». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65/2022#Text> [in Ukrainian].
30. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 69/2022 «Pro zahal'nu mobilizatsiyu», Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> [in Ukrainian].
31. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 67/2022 «Pro nevidkladni zakhody shchodo finansovoho zabezpechennya funktsionuvannya derzhavy v umovakh voyennoho stanu» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2022#Text> [in Ukrainian].
32. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 70/2022 «Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i obrony Ukrainy vid 24 lyutoho 2022 roku «Pro vvedennya v diyu planu obrony Ukrainy ta Zvedenoho planu terytorial'noyi obrony Ukrainy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70/2022#Text> [in Ukrainian].
33. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 73/2022 «Pro pryznachennya YU. Lebedya komanduvachem Natsional'noyi hvardiyi Ukrainy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2022#Text> [in Ukrainian].
34. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 77/2022 «Pro pryznachennya V.Malyuka zastupnykom Holovy Sluzhby bezpeky Ukrainy». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77/2022#Text> [in Ukrainian].
35. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 74/2022. «Pro prysvoyennya V.Skakunu zvannya Heroy Ukrainy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/2022#Text>. [in Ukrainian].
36. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 80/2022. «Pro prysvoyennya viys'kovykh zvan'» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/2022#Text>. [in Ukrainian].
37. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 78/2022. «Pro prysvoyennya zvannya Heroy Ukrainy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2022#Text>.
38. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 82/2022 «Pro tymchasove zaprovadzhennya bezvizovoho rezhymu» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/82/2022#Text> [in Ukrainian].
39. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 68/2022 «Pro utvorennya viys'kovykh administratsiy» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> [in Ukrainian].
40. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 72/2022 «Pro utvorennya Stavky Verkhovnoho Holovnokomanduvacha». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/2022#Text> [in Ukrainian].